

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר

שבת אורה

בהעלותך

אזהרה המורה! העלון מיועד אך
ורק לרציניים שיודעים את
השיבות התפילה, ובשעת התפילה
לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

לעילוי נשמת ר' דוב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

סיפר המגיד הירושלמי הנודע, רבי שלום שברוך: "פעם פנה אלי מגיד שיעור בפני ציבור בעלי תשובה, וביקשני לומר דברי תוכחה לאחד התלמידים שהיה בעבר משומעי לקחו, ולפתע נפקד מקומו מהשיעור. שוחחתי עם התלמיד הנעדר, ושאלתי לסיבת העדרו מן השיעורים, אך מענה ברור לא היה בפיו. לאחר הפצרות רבות, הודה לי כי שעת השיעור אינה מתאימה לו. וזאת משום שבשעה זו מתקיים משחק ספורט במקום פלוני, ולכן כרי שלא להפסיד את המשחק, שהוא יקר מאד בעיניו, הוא מנוע מלהשתתף בשיעור. ביקשתי מהאיש שינסה להסביר לי כיצד משחקים, והוא נענה לבקשתי, והסביר לי בקצרה את כללי המשחק. לשאלתי מי הוא המנצח במשחק? השיבני, כי כל המרבה להכניס את הכדור לתוך השער, הוא המנצח." "דברך אינם מובנים לי כלל, אמרתי לאיש. נבצר ממני להבין מה קושי יש בדבר, דומני שגם אני שמעולם לא שיחקתי בכדור, יכול אני להכניס בנקל כדור בשער. "אכן כן, השיבני האיש, יכול אתה להכניס כדור בשער, אך סביר להניח שלא תוכל לעשות זאת כאשר בשער יעמוד שוער מקצועי." "אם כך יש לי רעיון פשוט. אני אקדים לבוא למשחק קודם שהשוער יעמוד בשער, ואז אוכל להכניס את הכדור לשער כאוות נפשי." חייך האיש למשמע דברי ואמר: "המנצח הוא רק מי שגובר על השוער העומד בשער ועושה כל שביכולתו למנוע את כניסתו של הכדור." "שמעו אוזניך מה שפיך מדבר. דע לך כי לבוא לשיעור וללמוד בשעה שאין לך יצר הרע המונע זאת ממך, אין בכך כל כך גבורה, ועדיין לא תיחשב כמנצח. כדי להיחשב כגיבור וכמנצח עליך לגבור על יצרך ולבוא לשיעור גם בשעה שהוא מנסה למנוע זאת באמצעים שונים, כגון בהשתתפות במשחק כדור רגלי." הדברים היוצאים מן הלב נכנסו לליבו של האיש, ומאז לא נפקד מקומו מן השיעור. (ורכי אבות)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ויעש בן אהרן... כַּאֲשֶׁר צִוָּה ד' אֶת מֹשֶׁה: לְהַגִּיד שְׂבוּחַ שֵׁל אַהֲרֹן שֶׁלֹּא שִׁינָה (רש"י וכבר תמחו מה השבח שנאמר על אהרן שלא שינה ממצות ה'). אך יש לומר דמדרך העולם כאשר עושה מצוה פעם ראשונה כמו תפילין וכדומה, חביבה מצוה בשעתה ועושים בהדרת ובחרדת קודש ובכוונה, ואח"כ מחמת ההרגל נעשה כמצות אנשים מלומדה, ולכך דרשו חז"ל היום הזה ה' אלוֹקֵינוּ מִצֹּן. בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטיית עליהם. (רש"י דברים נו,) שהיו עליכם חדשים כאילו שמעתם בו ביום. שצריכים לעשות המצות כאילו היום נצטוה, וזה כוונת ויעש בן אהרן מלמד שלא שינה שהתלהבות קדושה שעשה אהרן מצות הדלקת הנרות פעם ראשונה כך עשה בכל יום בכונה רצויה והתלהבות ולא שינה מיום הראשון בכל יום ויום היה בעיניו כחדשה. (זכרון ישראל).

וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עָל פְּנֵי הָאָדָמָה: חז"ל הזהירו אבות פרק ד) מאוד על מידת הגאווה ואמרו "מאד מאד הוא שפל רוח" כלומר סכנה היא ביותר להתנהג במידת הגאווה ורדיפת הכבוד, והענין הוא כי כתב הרמב"ן ז"ל מכיון שהמצוות הם רוחניות ושכרם גם רוחני ממילא אי אפשר לשלם שכרם בענינים גשמיים שאינו ממין התשלום, וכדרשת חז"ל במדרש (שה"ש פ"ח) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבת התורה - בוו יבוז לו ומי שמקבל בעולם השפל הזה כבוד. למרות שהוא כבוד מדומה, עם כל זה הוא כבר מעין מין התשלומין כי הלא "כבוד" הוא ענין רוחני, ומנכיס לו מהעולם הבא כי נהנה מדבר רוחני. לכן הזהיר התנא "מאוד מאוד הוא שפל רוח" כלומר ברח מן הכבוד כמו מי שבורח מן האש, שלא תשאיר חלילה עני וערום מן המצוות בעולם הבא (חפץ חיים עה"ת).

וַיַּעֲקֹב מֹשֶׁה אֶל ד' לֵאמֹר אֵי-ל נָא רַפָּא נָא לְהִישׁ לְתַמּוּה מְדוּעַ מִשֶּׁה רַבִּינוּ צַעַק בְּתַפִּילָתוֹ? אלא משה נהג בחכמה וחשב: אם אאריך בתפילה, יאמרו עם ישראל על אחותו מרבה בתפילה, אבל בשבילנו אינו מאריך (כמו שפירש רש"י) ואם אקצר בתפילה אז מרים תחשוב שבגלל שאני נוגע בדבר שהיא דברה עלי לשון הרע לכן אני מקצר. מה עשה משה? צעק כדי להראות למרים שכוּבַב לו עליה ומתפלל עבורה, ומצד שני קיצר במלים (אי-ל נא רפא נא לה) בכדי שלא תהיה עליו תרעומת העם מדוע עלינו הוא לא מאריך בתפילה (אלשיך)

וַיֹּאמְרוּ הָרַק אֵךְ בְּמִשְׁה דְּבַר ה' הֲלֹא גַם בְּנֹו דְּבַר וַיִּשְׁמַע ה': האם שאלה זו ששאלה מרים נחשבה לדיבור לשון הרע שבגיננו לקתה בצרעת? הקשה רבי אליהו דסולד זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" (חלק ד), וכי בגלל קושיה על הנהגת רבו ושיטתו יקרא אדם בעל לשון הרע? ברם, האמת היא שיש להבחין ולהתבונן במהות הקושיה של התלמיד על רבו. אם השאלה נשאלת מתוך הנחה ברורה כי הצדק עם רבו ומגמת שאלתו היא להבין את רבו ולדרת לסוף דעתו — מותר, ואף מן הראוי לשאול. אך אם השאלה נשאלת מתוך ערעור באמונת חכמים, ועל יסוד הנחה שגם לשואל מותר לחוות דעה ולבקר את מעשי רבו — השאלה אינה ראויה. ולא זו בלבד, אלא בכך נוגע השואל גם בשורשו של המתכבד בקלון חברו, אשר ממנו נובע לשון הרע. מדברי הקב"ה "מדוע לא ידאתם לדבר בעבדי במשה" מבינים אנו ששאלת מרים היא מסוג השאלות שאינם ראויות, ועל כן נתבעה על לשון הרע ולקתה בצרעת. מכאן עלינו ללמוד כיצד שואלים, ואכן, ראינו כי גם רבי עקיבא איגר זצ"ל — החריף שבגדולי האחרונים — בהקשותו על דברי התוספות מסיים את דבריו: "ולא זכיתי להבין את דבריהם הקדושים". (וחלילה לומר שוואי מליצה גרידא. אלא הוא רבי עקיבא בגדלותו הבין את גדלותם של בעלי התוספות והתבטל לעומתם). (לקוט לקח טוב)

יהודי ניגש למרן החפץ חיים זצ"ל וביקשו שיברכו בברכת הדרך לקראת הגירתו לארה"ב. שאלו מרן זצ"ל: "מה ראית לעזוב ארץ זו, בה ישבו אבותיך דורות רבים?" ענה האיש: "כאן פרנסתי מצויה רק בדוחק, ואילו שם, שמעתי שהפרנסה מצויה ברווח ואנשים מתענגים על רוב טובהו." גם אני שמעתי כן, נאנח החפץ חיים, "אך כמו כן שמעתי שיש נייסיונות נוראים בעניין השבת והכשרות, וכן קשיים מרובים בחינוך הבנים..." שתק האיש. אמר לו החפץ חיים: "אמשול לך משל, למה הדבר דומה. מספרים, שביערות אפריקה מצויים שבטים אוכלי אדם. כשנופל שבו לידם הם מתייחסים אליו להפליא. מלעיטיים אותו בכל טוב ומפטמים אותו באוכל לרוב. הוא מעלה בשר ומוסיף במשקל, ואז עורכים הם כידה ואוכלים את בשרו... אף אמריקה כך. מאכילה היא את האדם, מפטמת אותו בכל טוב, אך סופה שהיא אוכלתו ומאבדת את כל עולמו" ... (החפץ חיים ופועלו)

מסופר שנשאל רבי משה פיינשטיין זצ"ל: על מעשה בשתי משפחות של יהודים יראי שמים שהיגרו מפולין לארצות הברית. וכידוע שבאותה תקופה לא ניתן היה למצוא עבודה ללא חילול שבת. ומדי שבת הם היו נעדרו מהעבודה עם תירוצים והתחכמויות. לא תמיד הלך להם. וביום שני כשהופיעו לעבודה, הם פוטרו. כך הם נרדו מעבודה לעבודה. ממשפחה אחת יצאו בנים יראי ה' אוהבי תורה ותלמידי חכמים. ואילו בני המשפחה השנייה יצאו בניהם לתרבות רעה. את הסיפור הזה סיפר השכן שלהם לרבי משה פיינשטיין זצ"ל - ושאלתו בפיו מה נשתנו אלו מאלו? הסביר לו רבי משה: הראשון ישב עם ילדיו בליל שבת שמח וטוב לב. הוא סיפר לילדיו בשמחה, על שזכה למסור נפש על שמירת השבת ועל בטחונו בהי שיומן לו עבודה חדשה. את הסוכה שלו הוא קישט במכתבי הפיטורין הרבים שהיו לו. ואילו השני ישב בליל שבת עצוב ודואג מהעתיד ומתמרמר איך הקב"ה מעניש אותו. שניהם דקדקו במצוות ושמרו שבת עם אותה מסירות. ההבדל היה ברור. כאן היתה שמחה של מצווה ודביקות בה' וכאן היו מצוות קודרות ועצובות. בסופו של דבר, בשתי המשפחות, הילדים בחרו בטוב. כל בית וה"שוב" שלו. (חמם למרא)

סיפור מההפטרה

ויצו ויאמר אל העמדים לפניו לאמר הסיירו הבגדים הצאים מעלי ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות: סיפר רבי שבת יודלביץ זצ"ל, מעשה באדם שהיה למוד בייסורים ובמכאובים שונים; מחלות שונות פקדו אותו ואת אנשי ביתו, פרנסתו הייתה בדוחק, ועוד קשיים סובבו אותו, הוא החליט לנסוע אל הצדיק המקובל רבי שלום שרעבי זצ"ל כדי לשאלו כיצד עליו לפרש את הנהגת ה' עמו, ומה עליו לעשות כדי שיוקל לו. כאשר בא לבית הרב, נתבקש על ידי הרבנית להמתין עד שהרב יתפנה. התיישב האיש באחת הכורסאות שניצבו בחדר, וכיון שהיה עייף מטורח הדרך, שקע בשינה עמוקה. בחלומו ראה עצמו מגיע לשמים בדרך שוממה כאשר נפש חיה לא נראית באופק. דממה מוחלטת שררה במקום והוא צעד במעלה המשעול. לפתע שמע מאחוריו קול רעש גדול. הקול הלך והתקרב אליו. לפתע עקפה אותו מרכבה כבדה עמוסה מלאכים צחורים כשלב המרכבה חלפה במהירות ונעלמה בעיקול. שוב דמם המקום והאיש המשיך בדרך. לאחר זמן מה חלפה על פניו מרכבה נוספת, וגם היא, כראשונה, עמוסה במלאכים לבנים, אחריה הגיחה עוד אחת ועוד אחת. כולן מאות מלאכים צחורים, חלקם גדולים ועצומים וחלקם קטנים וצנומים. כאשר תמה שיירת המלאכים הלבנים, החלה לעבור על פניו שיירה ענקית של מרכבות נושאות מלאכים שחורים מטילי אימה. הדבר עורר את סקרנותו, הוא החיש את צעדיו עד אשר הגיע לכיכר רחבת ידיים, ושם מצא את כל המרכבות חונות. המלאכים שידרו מהן פנו לעבר מרכז הכיכר שם עמדו מאזניים ענקיות והחלו לעלות עליהן. האיש לא הבין מה מתרחש לנגד עיניו, עד שהוסבר לו, שכאן הוא בית דין של מעלה, וכעת דנים דינו של אדם. המלאכים העולים על המאזנים ניצרו מהמציאות ומהעבירות שעשה האדם בימי חייו. כאשר עושה אדם מצווה בשלמות, נברא מלאך לבן גדול וכבד משקל, אך כאשר אין המצווה נעשית בשלמות, נברא מלאך פגום, חסר איברים או דק וצנום. והוא הדין לגבי המלאכים הנוצרים ממעשי העבירות, אלה שנבראו מעבירות שנעשו בכוונה תחילה או מתוך הנאה, נראה כאן גדולים וכבדים. לעומתם המלאכים שנבראו ממעשי עבירה שהיו בשוגג או הכרה, היו צנומים וקטנים. לאחר ששמע את דברי ההסבר הבחין שעל המרכבות הלבנות תלויים שלשים בהם מוזכרים שמות המצוות: תלמוד תורה, תפילה, כיבוד אב ואם, נמ"ח, שמירת שבת ועוד. ואילו על המרכבות ה"שחורות", היו שלשים שנשאו שמות עבירות כמו: ביטול תורה, לשון הרע, חלול שבת, גזל, קנאה, בינתיים הלכו והתמלאו המאזניים במלאכים לבנים מצד אחד ושחורים מצד שני. תוך כדי טיפוס של המלאכים על כפות המאזניים, התעניין האיש לדעת מי הוא האדם הנידון במשפט זה. להפתעתו לא היה גבול כשהתשובה הברורה חדרה לאוזניו: "שלך!" הוא בעצמו נידון כאן במשפט! כאן מתבצעת הכרעת דינו! והכף נוטה לכיוון השחור. שיניו החלו לנקוש ברעד. והנה הכרוז מכריז ושואל, האם נשאר עוד מלאכים? התשובה לא אחרה לבוא: "לא" ושוב שואל הכרוז "אולי סבל היהודי יסורים בימי חייו, ואם כן אפשר לצרפם לצד ה"חיות"? מיד מופיעה מרכבה ענקית של מלאכים שנבראו ממנות היסורים שסבל, וכנגד כל מלאך של יסורים הורידו מהמאזנים מלאכים שחורים, שמידקו אותם העונות. כעת רווח לו מעט, הוא ראה שמשקלם של השחורים הולך ויורד וכפות המאזניים כמעט משתוות זו לזו. כאשר תמו גם מלאכי היסורים ראה והכף עדיין נוטה במשהו לצד העבירות, והבין שמצבו בכי רע. הנה עוד מעט קט יוכרז על פסק הדין, והכף - לרעתו. בצד לו נפלטה מפיו זעקה מרה: "הבו לי עוד קצת יסורים!" מקול הצעקה התעורר האיש מחלומו, ובני ביתו של הרב, אשר נבהלו מהזעקה חשה לעבור ושאלוהו מה קרה, רק עכשוו הבין שהכול היה חלום. הוא קם מהכורסה ופנה לעבר הדלת הרבנית קראה אחריו: "הרי רצית לדבר עם הרב", "אכן", השיב האיש, "אך קצת כבר אין צורך. קיבלתי את תשובתי סן השמים." (ילקוט ילקוט טוב)

ועל הכל...

"פרפראות"

פעם רבי משה סרלובייציק זצ"ל משוויץ שאל את תלמידיו מילתא דבריהותא אם אשה שאין לה רק נר אחד לשבת יכולה להעמידו לפני מראה ואז יהיה לה שתי נרות המאירים, ואחרי כלות הוויכוח בין הבחורים אמר רבי משה שעצה זו אינה מועילה, שכשתעמוד האשה לפני המראה כמו שיש שם שתי נרות יש גם כן שתי נשים וא"כ צריכים עוד שתי נרות. (יהאיש משה)

"ענין של טעם"

הטעם שמי שנכנס בעול המצוות נקרא "בר מצוה", ומי שעובר עבירה חס ושלום נקרא "בעל עבירה" כי כמו שבעל יכול להיפרד מאשתו על ידי נתינת גט, כך יכול בעל עבירות להיפרד מעונותיו על ידי תשובה, אך מי שמקיים מצוה נעשה כבן של המצוה, וכמו שבן אינו יכול להיפרד מאביו כך אי אפשר להיפרד אף פעם ממעשה המצוה (ילקוט מאורי אור)

"מפי כתבם"

ההתחלה בחינוך הבנים והבנות הוא בהנהגה של ההורים עצמם, אם הורים רוצים שיהא להם בנים גדולי תורה בעלי מידות טובות, שיהא להם נחת מהם, הרי הם צריכים לעמוד ולהשקיע בחינוך עצמם, ומכך יהא להם השפעה טובה בחינוך הילדים. כשהבית מונהג ברוח של פשטות על יסוד של תורה ומצוות ומידות טובות, נחרט הדבר בלב הילד. אך אם ח"ו מורגש בבית קצת מאוירת החיים של זמנינו הדבר משפיע גם על הילדים. ולכן צריך זהירות גדולה בהנהגת הבית שלא יקלטו הבנים והבנות דברים שאינם בתחום שלהם, ושאינם צריכים לדעת מדברים אלו. ובכלל זה צריך להקפיד מאוד על כל הנכנס לבית הן בשמיעה והן בקריאה, כי כיום הפרוץ מרובה בזה מאוד, מבית ומחוץ, והדברים פוגמים בטהרת הנפש פגמים אשר מי יודע אם אפשר לתקנם. נוסף לזה על ההורים לשים לב על קשרי החברות של ילדיהם. כי השפעת החברים - על ידי דיבוריהם ועסקיהם - רב הוא מאוד הן לטוב או ח"ו, וכן יש להשתדל למעט - עד כמה שאפשר - את הסתובבות הילדים ברחובה של עיר עם חברים מחוץ לשעות הלימודים, כדי שיהא עין ההורים פקוחה עליהם בשעות אלו. ומפני שאי אפשר להשאיר הילדים בלא חברה מבני גילם לכן עדיף שמסגרת משחקיהם או לימודם עם חברים יהיה הכל בתוך הבית. נקודה נוספת יש לעורר שצריכים ההורים לייקר ולכבד את המורים ואת כל העוסקים בחינוך בניהם, בעיני הבנים. כי כל מילת ביקורת או נימת זלזול במחנך או במשגיח נקלטת מיד אצל הבן והורסת את כל אפשרות ההשפעה של המחנך על התלמיד. כן צריכים ההורים לעמוד בקשר עם המחנכים לדעת מצב בניהם, ולראות - בשיתוף פעולה עם המחנך - את הדרכים לסייע לבן לפרוח ולהתעלות בכל התחומים. ובל יחשבו ההורים כי בזה ששולחים את בנם לתלמוד תורה או לשיבה הרי הם נפטרו מלדאוג לעסק חינוכו. נוסף לכל הפעולות וההשתדלות בחינוך הילדים, צריך עוד לעמוד בתפילה ותחינה לפני הש"ת כי הכל תלוי בסייעתא דשמיא. וגדול כוח תפילת ההורים על ילדיהם. שמעתי מאחד שהציע לפני מרן החזון איש זצ"ל לייסר ישיבה מיוחדת לבחורים חלשים בכשרונות. והחזון איש שלל את הדבר ואמר: "אין פשוטים. הדמעות של האמהות והסתבות פועלות שאין פשוטים". וכן ראיתי מן המציאות שאלו שאמותיהן בכו עליהם, גדלו תלמידי חכמים. כי בכוח התפילה לפתוח שערי חכמה ובינה. (אמרי דעת יב"ב מכל יתודה ליקובץ זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: קודם קריאת התורה צריך לברך "אשר בחר בנו" ואח"כ "אשר נתן לנו" " ואין יתכן שיאמר להיפך?

תשובה: אם טעה בברכה ראשונה ואמר "אשר נתן לנו" וכי צריך לומר אח"כ "אשר בחר בנו" וכי. (ספר החדות)

מפתגמי אור יתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

המחילה בעת היכולת להרע - ענוה (המאירי).

אין שלמות לחכמה, בלתי תיקון המעשים. (רבינו בחיי)

החכם יודע ערך נפשו, ולא יאבדנה בדברי הבל. (כתר חוכמה)